

İRAN İSRAİL ÇATIŞMASI YAKIN MI?

İsrail Suriye'deki gelişmelere nadiren kanşmıştır. 7 sene boyunca gözlemci kalıp, arada rejime ve Hizbullah'a ait tehlikeli gördüğü yer, kişi ve silahlara ani ve etkili vuruşlar ötesinde bir adım atmamıştır.

Said el-Haj

Araştırmacı

Geçen şubat ayında Suriye'de ender görülen bir olay yaşandı. Suriye rejiminin hava savunma sistemi İsrail'e ait bir F-16 savaş uçağını düşürdü. İsrail bu olayın arkasında İran'ın durduğunu düşünerek, Suriye içinde rejime, İran'a ve Lübnan Hizbullah'ına ait bir çok hedefi vurdu.

Onlarca yıldır benzeri yaşanmayan bu olayın anlamı ve arka planı ile ilgili çok yorum yapıldı. Kimilerine göre İsrail ile İran savaş eşiğindedi. Bu olayın hemen sonrasında, BMGK'ya katılan İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu F-16 uçağının bir parçasını göstererek İran'ın Suriye'de kalıcı üsler kurmasına izin vermeyeceğini belirtti. Aşırı sağcı

bakanı Avigdor Liberman ise "havlamanın zamanı bitip, ısırmanın zamanı geldi" diye uyardı.

Zamanlamanın anlamı

Sorulması gereken soru şudur: Suriye iç savaşının sürdüğü 7 yıl boyunca iki taraf arasında dolaylı ya da dolaysız bir çatışma yaşanmazken, neden şimdi böyle bir olay yaşandı ve neden özellikle İsrail savaşa çok yakın göründü?

Böyle durumlarda büyük fotoğrafa bakmak akılcı ve daha faydalı bir davranış olur. Bütün tarafların karşısına anlaştığı IŞİD terör örgütü, Suriye ve Irak'ta bitmek üzeredir. Neredeyse bütün taraflar Beşşar Esad'ın - geçici de olsa - başkan kalmasını kabul ediyor ve siyasi çözüm konusunda anlaştı. Başka bir deyişle taraflar, stratejik büyük hedefler elde edildiğinden, daha küçük ve ayrıntılı hedefler için mücadele ediyor. Bu da, daha önce şahit olmadığımız duruşlar, kararlar ve çatışmalar görebileceğimizin bir işaretidir.

İsrail ve İran'ın hesapları

2011'den beri İsrail Suriye'deki gelişmelere hep memnuniyetle bakmıştır. Çünkü hem Şam rejimi hem de Suriye devleti zayıflayacaktı, diğer yandan İran ve Hizbullah çıkış yolunu bilemedikleri bir savaşa sürüneceklerdi, Türkiye bile kendi derdi ve milli güvenliği ile meşgul olacaktı.

İsrail Şubat 2013'ten itibaren sınırlara yakın Suriye topraklarına ve halkına yönelik "iyi komşuluk" projesini başlattı. 2017 yılında ifşa ettiği bu projenin hedefi, güvenlik nedenleriyle Suriyelilerle normal ilişkiler kurmak ve "insani yardımlar" vasıtasıyla İsrail'e karşı saldırgan olmayan bir yaklaşım oluşturmaktır. Böylece İsrail, yıllar boyunca hem yüzlerce yaralı Suriyeliyi tedavi etti hem de sınırına yakın bazı silahlı gruplara yardım etti.

Bu mutlak kar hesabından dolayı da, İsrail Suriye'deki gelişmelere nadiren karışmıştır. 7 sene boyunca gözlemci kalıp, arada rejime ve Hizbullah'a ait tehdit oluşturan hedefleri vurmuştur. Bunu da İran ya da rejim safını tutan ve Suriye'de güçlü pozisyonda olan Rusya ile anlaşarak gerçekleştirmeyi ilginç bir şekilde başarmıştır.

İran ise, baştan beri kendine bir hedef belirleyip onu gerçekleştirmek için bütün imkânlarını seferber etmiştir. Esad rejiminin çökmemesi için hem Devrim Muhafızlarını askerî danışmanlar adı altında hem de Hizbullah'ı ve Şii milisleri Suriye'ye gönderdi.

Rusya'nın Eylül 2015'te Suriye'deki askerî müdahalesine kadar

İran Suriye'deki süreci yönetmeye çalıştı ve rejim cephesini organize etti. Bir yandan rejimin düşmesine karşı savaşırken, diğer yandan da jeopolitik çıkarlarını korumaya odaklandı ve İran, Irak, Suriye, Lübnan kesintisiz hattını oluşturup Akdenize ulaşmayı başarmış gibi göründü.

Eylül 2015'ten itibaren Rusya kendini oyun kuran olarak ispatlasa ve İsrail Suriye'ye defalarca saldırsa da, Şubat ayına kadar ne İran ne de Şam rejimi bir karşılık vermiş değildi. Hem İran hem de İsrail direk çatışmayı istemedi ya da uygun zamanın gelmediğine inanıyordu. Bu dönem boyunca her iki taraf, gizli ya da açık siyasi ve askerî mesajlarla yetindiler.

“
İran ise, baştan beri kendine bir hedef belirleyip onu gerçekleştirmek için bütün imkânlarını seferber etmiştir. Esad rejiminin çökmemesi için hem Devrim Muhafızlarını askerî danışmanlar adı altında hem de Hizbullah'ı ve Şii milisleri Suriye'ye gönderdi.

Senaryolar

Yıllardır, Hertzlia gibi İsrail milli güvenlik toplantıları, İran'ı ve Hizbullah'ı birincil tehdit olarak görmüştür ama her iki taraf dolaysız ve geleneksel bir çatışma yerine, vekalet savaşını tercih etmiştir. Bu vekalet savaşında da Lübnan Hizbullah'ı İran adına burada çok önemli rol üstlenmiştir.

Suriye savaşının başlangıcından itibaren ilk defa İran İsrail'in içine bir İHA gönderip İsrail de ilk defa açık bir şekilde Suriye içindeki İran hedeflerini vurduğunu açıkladı. Böylelikle İsrail, Suriye içindeki rejim, İran ve Hizbullah hedeflerini vurmayı neredeyse rutin haline getirmeye başladı. Bazen bu saldırıları açık bir şekilde üstlenirken, bazen de üstlenmekten kaçındı, ama mesajın ulaştığından emin olmak için gereken adımları attı.

1973'ten beri ateşkes ilan edilen işgal altındaki Golan tepeleri de son zamanlarda daha sıcak görünmektedir. Hizbullah bir "direniş cephesi" kurmaya çalışırken, İsrail de sürekli vurmaktadır. Münih Güvenlik Zirvesinde Netanyahu artık "sadece vekilleri değil, İran'ın kendisine karşı da hareket" edebileceklerini açıklamıştır.

Kuşkusuz Trump'ın İran'a karşı kullandığı söylem ve tavır İsrail'i cesaretlendiriyor, ki son haftalarda hem Tahran'a karşı olan söylemi daha hiddetli hal almıştır hem de yaptırım kararları ardı ardına gelmiştir. ABD'nin Türkiye'ye karşı, hem Münbiç anlaşması nezdinde hem Ankara'ya yeni bir büyükelçi ataması hem de F35 uçakların teslim edilmesi noktasındaki yumuşaması da bir açıdan İran'a karşı yeni stratejisinin bir parçası olarak okunabilir.

Şüphesiz zor durumda kalan ve itibarı zedelenen İran da sonuna kadar sessiz kalmayabilir. Çünkü iç cephesinde özellikle Devrim Muhafızları tarafından intikam sesleri ve çağrıları gelmektedir. Ancak bütün bu gelişmeler iki taraf arasında bir savaşın başlamasına yeterli değildir.

“

Rusya'nın Eylül 2015'te Suriye'deki askerî müdahalesine kadar İran Suriye'deki süreci yönetmeye çalıştı ve rejim cephesini organize etti.

”

Birincisi, hiçbir taraf herhangi bir savaşın insani, siyasi, askeri ve ekonomik maliyetini kaldıramayacak durumdadır. İkincisi, özellikle Suriye'de, başta ABD ve Rusya olmak üzere birçok ülkenin askerinin bulunması, savaşa çok tehlikeli ve sonu bilinmeyen uluslararası boyutlar ka-

zandırabilir ki, büyük güçler buna müsaade etmeyecektir. Üçüncüsü, Trump yönetimi İran'a karşı ekonomik ve diplomatik yaptırım yolunu seçmiştir ve bunun sonucunu görmeden ikinci ve daha ileri bir adımı atmayı mantıklı bulmayabilir. Dördüncüsü, son yıllarda özellikle İsrail ile Körfez ülkeleri ile arasındaki ilişkiler ivme kazanmaya başlamıştır ve böyle bir savaş da kuşkusuz bu ilişkilerin önüne bir çok engel koyacaktır. Beşincisi, böyle bir senaryo çizilse bile, Türkiye gibi etkili-güçlü bir bölgesel güç, net ve açık bir şekilde böyle bir savaşı desteklemeyecektir. Türkiye şimdiye kadar İran'a karşı yaptırım kararlarını hep eleştirmiş ve sorunları diyalog yoluyla çözmeyi desteklemiştir. Altın-

cısı ve en önemlisi, bir çok sebeple günümüzün gerçeği geleneksel değil, vekalet savaşlarıdır ve Suriye buna çok anlamlı bir örnek teşkil etmektedir. Her iki taraf da bu gerçeği yıllardır benimsemiş durumda olup, açık bir şekilde de uygulamaktadır.

Vekalet savaşı gerçeğinde hareket edilecek olursa, vekalet savaşının patlayabileceği üç yer sayılabilir, Suriye'nin güneyi, Lübnan'ın güneyi ve İsrail'in en zayıf halka olarak gördüğü ve İran'ın ekseninde saydığı Gazze şerididir. Böyle bir çatışma veya saldırı çok yakın olmayabilir, fakat bir çok stratejist ve özellikle İsraili kaynaklar bazı şartların belirginleşmesiyle birlikte başlayacağını düşünmektedir.

